

ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ

УДК 811.161.3'373.46+821.161.3«19/20»

Барысюк Таццяна Пятроўна

навуковы супрацоўнік

Цэнтра даследаванняў беларускай культуры,

мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі

наук Беларусі

г. Минск, Беларусь

Tatsiana Barysiuk

researcher

Center for Research of Culture,

Language and Literature of the National

Academy of Sciences of Belarus

Minsk, Belarus

btp@tut.by

ФУНКЦЫІ АНГЛІЦЫЗМАЎ У СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ПАЭЗІІ

FUNCTIONS OF ANGLICISMS IN CONTEMPORARY
BELARUSIAN POETRY

Артыкул прысвечаны выяўленню функцый англіцызмаў у сучаснай беларускай паэзіі на матэрыяле вершаў вядомых аўтараў: Уладзіміра Арлова, Андрэя Хадановіча і Таццяны Сівец. Знойдзены наступныя функцыі: у якасці алюзій на іншаземныя рэаліі і творы мастацтва, у якасці экзатычнай рыфмы і для гумарыстычнага эфекту.

К л ю ч а в ы я с л о в ы : *паэзія; сістэма вершаскладання; англіцызм.*

The article is devoted to revealing the functions of anglicisms in contemporary Belarusian poetry on the basis of poems by famous authors: Uladzimir Arlou, Andrei Khadanovich and Tatsiana Sivets. The following functions of anglicisms are identified: as allusions to foreign realities and works of art, as an exotic rhyme and for a humorous effect.

K e y w o r d s : *poetry; verse composition system; anglicism.*

У айчынным літаратуразнаўстве актуальным застаецца вывучэнне мовы мастацкіх твораў. Акрамя таго, у сувязі з глабалізацыяй і дыялогам культур адбываецца відавочны ўплыў англійскай мовы як інтэрнацыянальнага сродку зносін паміж людзьмі на свядомасць сучаснікаў, якія ўжываюць англіцызмы і ў паўсядзённым маўленні, і ў паэтычных тэкстах. Навізна нашай працы заключаецца ў тым, што ў айчынным літаратуразнаўстве не аналізаваліся англіцызмы ў творах згаданых аўтараў. Вядома, што беларуская і англійская сістэмы вершаскладання, якія ўлічваюць асаблівасці моўнага фактару, маюць пэўныя адрозненні. У сувязі з гэтым мы звернем увагу на агульныя рысы сыходжанняў і разыходжанняў згаданых нацыянальных паэтык у вершаскладанні. Гэта пытанне даследуе С. А. Скамарохава ў артыкуле “Літаратурныя сістэмы і традыцыі ў беларуска-англійскім і англа-беларускім паэтычным перакладзе”. Яна, супастаўляючы дзве сістэмы вершаскладання, у тым ліку на прыкладзе прац даследчыкаў у гэтых сферах, робіць выснову, што ў англійскай і беларускай паэзіі “рытмічная схема найчасцей заснавана на камбінацыі націску і колькасці складоў” і сцвярджае, што “большасць

англійскіх даследчыкаў схільныя лічыць асноўнымі дзве сістэмы вершаскладання: танічную (*accentual*) і сілаба-танічную (*accentual-syllabic*)” [1, с. 272–273]. Беларускі філолаг акцэнтуюе ўвагу на тым, што “функцыі, падобныя да тых, якія выконвае танічнае вершаскладанне ў англійскай літаратуры, у беларускай паэзіі належыць долёніку” [1, с. 273]. Асноўныя вершаваныя памеры С. А. Скамарохава прыводзіць, спасылаючыся на Дж. Н. Ліча, – ямб, харэй, анапест, дактыль [1, с. 274]. Яны актуальныя і для сучаснай беларускай паэзіі, якая мае яшчэ амфібрахій. Што датычыцца рыфмы, дададзім, што ў XX–XXI стст. яна з’яўляецца неабавязковым элементам для брытанскай паэзіі і захоўваецца ў жартаўлівых творах кшталту лімэрыкаў, у той час як сучасная беларуская паэзія ў асноўным яе выкарыстоўвае, тым не менш аддаючы пашану і беламу вершу. С. А. Скамарохава піша пра магчымасць захаваць жаночую і мужчынскую рыфму ў перакладах на англійскую мову [1, с. 279]. Што датычыцца характарыстык моў у цэлым, то “нягледзячы на прыналежнасць да адной індаеўрапейскай групы, англійская і беларуская мовы ўваходзяць у яе розныя падгрупы (германская і славянская адпаведна) і маюць розную структуру (аналітычная і сінтэтычная). Менавіта флектыўнасць беларускай мовы, – сцвярджае даследчыца, – дае больш магчымасцей для рыфмы, тым самым спрыяючы захаванню традыцыйнага сілаба-танічнага вершаскладання ў параўнанні з заняпадам рыфмы ў аналітычнай англійскай” [1, с. 280]. С. А. Скамарохава таксама даводзіць, што не супадаюць і сярэдняя колькасць складоў у словах (беларускія значна даўжэйшыя), сістэма націску, асноўны інтанацыйны малюнак [1, с. 280].

Функцыі англіцызмаў у сучаснай беларускай паэзіі мы прадэманструем на прыкладзе мастацкіх тэкстаў яркавых творчых індывідуальнасцей – Уладзіміра Арлова, Андрэя Хадановіча і Таццяны Сівец. Чаму мы звярнулі ўвагу на гэтых аўтараў?

На Уладзіміра Арлова – найперш з-за яго вобразаў Вялікабрытаніі і брытанцаў. У кнізе “Фаўна сноў” (1995) У. Арлоў некалькі вершаў прысвячае асэнсаванню рэчаіснасці Брытаніі, па прасторах якой ён вандраваў. Калі меркаваць па датах, згаданых у вершах, гэта былі 1994–1995-я гг. (“Бібліятэка імя Скарыны ў Лондане”, “Раніца 29 сакавіка 1994 г.”, “1 красавіка 1995 г.”). У вершы “Паром праз Ла-Манш” лірычны герой звяртаецца да каханай з настроем шкадавання, што яе няма побач і няма з кім паразмаўляць па-беларуску. Некаторыя словы і геаграфічныя назвы паэт дае па-англійску (*ferry, boat-ship, Ramsgate, Golden Road, Trafalgar Square*), відаць, каб перадаць псіхаметальны і геаграфічны каларыт Брытаніі. Лірычны герой верша У. Арлова апісвае, што адбывалася на караблі падчас марскога круізу, як выглядаў марскі пейзаж, распавядае гісторыі, звязаныя з касіркай-біляцёркай Ленай (а лірычны герой усё роўна захоўвае вернасць сваёй абранніцы), з мытнікам з *шэкспіраўскім імем Рычард*. Расповядае пра цяжкасці адаптацыі да левабаковага транспартнага руху, пра ўкус брытанскім сабакам невядомай пароды. Лірычны герой, вельмі набліжаны да аўтара,

выдае дэталі свайго партрэта, кажучы, што мытнік Рычард прыме яго ...*(відаць, дзякуючы рудой барадзе) / за хлапца з Ірландскай рэспубліканскай Арміі* [2, с. 6]. Верш насычаны зялёнымі колерамі: гэта колер вачэй біляцёркі Лены, зялёныя швэдар і аўра лірычнага героя, гэта колер Англіі – такой яна здаецца гэтаму назіральніку. З элементаў “тугі па радзіме” ў лірычнага героя можна назваць адсутнасць магчымасці размаўляць на роднай мове – на адзін верш пра гэта згадваецца двойчы. Трэба сказаць, калі засяродзіцца на каларонімах, што зялёны ўласцівы і беларускай, і брытанскай мастацкай культуры, што адсылае нас да вялікай яго прысутнасці ў нашых пейзажах вясенне-летняга часу.

Лірычны герой верша “*Déjà vu*” У. Арлова пералічвае абліччы сваіх расчараванняў. Адно з іх, нагадваючы чытачам пра брытанскія рэаліі, увасоблена ў вобразе *цнатлівай ночы з “Beatles”, / якія ў сне / сыграюць развітальнае “Let It Be”...* [2, с. 44]. Такім чынам, гэты паэтычны вобраз расчаравання мае ў аўтара музычнае адценне. Легендарны музычны гурт паэт згадвае і ў вершы “Памяць”, акцэнтуючы ўвагу на тым, што гэтыя мелодыі ў яго любімыя. Беларускія рэаліі верша “Вяртанне ў Менск” (згадка пра магілы бацькоў паэта, Бельчыцы з рэзідэнцыяй полацкіх князёў, Лепельскае возера з яго легендарным цмокам, Белавежскую пушчу з яе зубрамі, абалонь Бярэзіны са стажкамі, бярэзнікі з *бэзавай зданню вясны, / з якой душа хацела б правесці / ўік-энд* [2, с. 46] пасярэдзіне перабіваюцца (зачапіўшыся за згаданы папярэдне англіцызм) успамінам аўтара пра нядаўна дачытаныя ім *...каментарыі / да васемнацатага эпизоду / “Уліса”...* [2, с. 46]. У. Арлоў згадвае Молі Блум, яе “сонную свядомасць” ў адзінаццатай гадзіне вечара і выказвае здагадку, што ірландскі празаік Джэймс Джойс за поспех свайго “Уліса” заплаціў *...душэўнай хваробай / дачкі...* [2, с. 46]. Пасля аўтар зноў думае пра беларускія рэаліі, дзе шмат значаць словы сястры, магіла сябра, які *...памёр, чытаючы Караткевіча...* [2, с. 47], лагойскія, а пасля мінскія краявіды, напоўненыя эратычнымі ўяўленнямі аб каханай. Складаецца ўражанне, што пейзажная навакольная рэчаіснасць і душэўна-ментальны свет лірычнага героя пранікаюць адно ў адно, утвараючы поўную містычных асацыяцый прастору ўзаемных перасячэнняў.

З брытанскіх рэалій у вершы “Раніца 29 сакавіка 1994 г.” У. Арлова згадваюцца *гарбата з малаком, пітво, / якое, кажучы, ганараваў / яго зямляк Роберт Бёрнс* (калі меркаваць па вершы “Джон Ячменнае Зерне” шатландскага паэта, то гэта піва або віскі), навіны з газеты The Guardian, якая выходзіць у Лондане, і садовыя вавёркі, якія падбгаюць да стала, каб паласавалі чалавечай ежай. У вершы “У Англіі” У. Арлоў выразна супрацьпастаўляе “чужое”, якое не мае негатыўных псіхалагічных адценняў, і “сваё”, у якім адмоўным з’яўляецца хіба што пашыраная на беларускіх землях рускамоўнасць, як, у прыватнасці, з вуснаў беларускага памежніка *здравствуйце* пры вяртанні лірычнага героя на радзіму. Як і ў вышэйзгаданым вершы “Паром праз Ла-Манш”, апісваюцца асаблівасці Англіі (у гэтым вершы – каралева і ветлівыя палісмэны, вавёркі і лісіцы, магноліі і суніцы,

галубы на Трафальгарскім пляцы, ірландскі лікёр, белыя скалы горада-порта Дуўра) – і супрацьстаўляецца ўсё гэта суму лірычнага героя па каханай, якая засталася ў Беларусі. Аўтар верша лічыць вельмі добрай, можна сказаць, міжнацыянальнай, рыфму *Ла-Мани – наш*, бо і на чужыне сапраўдны патрыёт не можа не марыць аб “сваім”, аб родным. У гэтым вершы падкрэсліваецца ветлівасць і чыстаплотнасць англічан, іх любоў да роднай мовы, дзякуючы чаму ім, відаць, не спатрэбілася арганізоўваць сваё *Таварыства англійскай мовы / імя Ўільяма Шэкспіра* [3].

У вершы У. Арлова “Оксфард” згадваюцца “Бадлейнская бібліятэка” гэтага ўніверсітэта, якой аўтар падарыў дзве свае кнігі пра Полацк, піўніца *White Horse*, у якую заходзілі студэнты пасля лекцый, дух Льюіса Кэрала ў галерэях Крайстчорч-каледжа, *вохрыстая лісіца ў заснежаных лугах* [4, с. 86]. Выразна англійскімі з’яўляюцца і наступныя геаграфічныя вобразы: *Лондан / вынырне з завірухі / мокрай няўтульнасцю / дыкенсаўскіх паралелепіпедаў. / Тэмза / разам з душою / будзе перажываць / перыяд адліву...* [4, с. 86]. Заканчваецца твор “ангельскамоўным сном” лірычнага героя пра тое, як ён, гувернёр, вучыў малалетняга лорда правілам вымаўлення “Ў”. У гэтым вершы ў анейрычным уяўленні лірычнага героя спалучаюцца дзве мовы – англійская мова сну і беларуская – якой вучаць персанажа са сну. У сваёй працы “Сон у беларускай і польскай паэзіі 80–90-х гг. XX ст.” мы разглядалі гэты верш як ілюстрацыю да адной з тэматычных разнавіднасцей мастацкіх (паэтычных) сноў – “сноў на іншай мове” [5, с. 354]. Мяркуем, што літара “Ў” для У. Арлова ўвасабляе знак сапраўднай беларушчыны, з’яўляецца сродкам выяўлення адметнасці беларускага алфавіту і правапісу. Менавіта ў гонар “Ў” у 2003 г. ў Полацку, адкуль У. Арлоў родам, быў устаноўлены помнік.

Асобна трэба сказаць пра Лонданскі тэкст культуры ў творчасці гэтага аўтара. У вершы “Бібліятэка імя Скарыны ў Лондане” лірычны герой глядзіць на кнігі, што былі выдадзены да XVIII ст., уяўляе вядомых гістарычных асоб (каралеву Бону, князя Альгерда, Скіргайлу, Свідрыгайлу, Вітаўта) і чым яны займаюцца. Бачыць том *...над даўжэзнай барокавай назваю / Собрание припадков краткое... etc., / адзіную кнігу, / выдрукаваную па-беларуску / за ўсё доўгае XVIII стагодддзе* [6, с. 20]. (Мы маглі б усумніцца, што той том быў па-беларуску – бо назва ж прыводзіцца аўтарам па-руску!) Завяршае аўтар свой верш на містычнай ноце: лірычны герой адчувае ўздзеянне часавых метамарфозаў, *...у выніку чаго / твой 1994-ты можа апынуцца дзе-небудзь / паміж Вялікай Французскай рэвалюцыяй / і Луі Філіпам...* [6, с. 20]. Але ён пазнае сябе ў люстэрку кніжнай вітрыны і суцяшаецца тым, *...што змены / яшчэ не зрабіліся незваротнымі...* [6, с. 20], што ён застаўся сабой і ўсё ў парадку. Так што гэты верш – не столькі рэальнае, колькі ўяўленае ў містычным ключы апісанне лонданскай Скарынаўскай бібліятэкі. У вершы “Брытанскі музей” У. Арлова паралельна суіснуюць дзве рэальнасці: размова яго лірычнага героя ў *антычным адзеле... з імператарам Веспасіянам (9–79 гады нашай эры)* [6, с. 42]

(дакладней, з яго статуяй? – Т. Б.) – і ўяўленая лірычным героем сітуацыя, як яго каханая на сваіх беларускіх землях згаджаецца на спатканне з іншым мужчынам, тым самым здраджваючы лірычнаму герою. Заканчваецца верш прыродаапісальным і сюжэтным супрацьпастаўленнем дзвюх рэальнасцей – брытанскай і беларускай: *У Лондане цвітуць вішні. / У Менску падае дождж. / Уліс праплывае паўз выспу сірэнаў* [6, с. 43]. Прычым Уліс згадваецца невыпадкова. Верагодна, гэты вобраз можна ўспрымаць не толькі як персанажа з твора Дж. Джойса і іншых аўтараў ці яго прататыпа Адысея са старажытнагрэчаскай міфалогіі, а як архетып вандроўніка, які спасцігае свет і сябе ў ім, – падтэкстава, відаць, аўтар “прымярае” гэты вобраз на сябе.

Відавочным дасягненнем наступнага аўтара – А. Хадановіча – было тое, што ён першым перанёс лімэрык з ірландскай паэзіі на беларускую глебу. У такіх творах звычайна апісваецца гумарыстычная сітуацыя, у якую трапляе герой пэўнай мясцовасці і якая пазначаецца ў першым жа радку. Зборнік “Землякі, альбо Беларуска лімэрыкі” А. Хадановіча складаецца з частак, якія маркіруюць вобласці Беларусі (“Берасцейшчына”, “Віцебшчына”, “Гарадзеншчына”, “Гомельшчына”, “Магілёўшчына”, “Меншчына”) і ўласна сталіцу (“Менскія лімэрыкі”). У такой грунтоўнай падачы кнігу можна ўяўляць энцыклапедыяй нораваў суайчыннікаў. Але, паколькі тут мы маем справу з эстэтычнай гульнёй, вобразы беларусаў паказаны з абсурдным светаўспрыманням. У некаторых творах угадваюцца, як нам падаецца, асобы рэальна існуючыя (“вершатворца з Давыд-Гарадка”, “падрывальнік мастоў з-пад Мастоў” і інш.), інтарэсы іншых асоб суадносяцца з назвай мясцовасці (для рыфмы ці па асацыяцыі), з чаго высноўваецца анекдатычная сітуацыя. У выніку ў кнізе аўтар выкарыстоўвае прыныцы эстэтычнай гульні з рознымі характарамі, што адпавядае паэтыцы лімэрыка як цвёрдай формы верша, якая патрабуе абсурдна-парадаксальнага зместу. Ёсць і чорны гумар, які таксама бывае ўласцівы лімэрыку: *Тры сястры-камікадзэ з Расонаў / з даху скочылі без парасонаў. / З’ехаў дах з галавы!.. / Іх цяпер ад травы / аддзірае касільнік газонаў* [7, с. 45]. Аўтар часам смяецца з лагічна-зразумелай сітуацыі (*Дэгустатар напояў зь Бярозы / не прыходзіць да жонкі цьвярозы* [7, с. 12]), часам – з абсурднай (*Улюбёнец жанчын з Баравухі / быў гарбаты, рабы, віславухі, / кірпаносы, крывы / і суцэльна сівы / ад сардэчных турбот і сівухі* [7, с. 31]). Беларусы з хадановічаўскіх лімэрыкаў, нягледзячы на свае недахопы, могуць быць сімпатычнымі. Такім з’яўляецца, напрыклад, жабрак, які любіць наш гістарычны герб і таму не квапіцца на вялікія купюры: *Патрыёт-набіраха з Смаргоні / ў знак пратэсту жабруе ў вагоне / і сьвядома бярэ / толькі дробныя “рэ”:* на буйных не малююць “Пагоні”! [7, с. 72]. Гэтая кніга зместам і пафасам нагадала нам “Габраўскія ўсмешкі”, з паказам недарэчных сітуацый, у якія траплялі дасціпныя балгары, а яшчэ гумар аўцюкоўцаў. Такім чынам, кнігу можна лічыць гумарыстычным, “лімэрыкаўскім” увасабленнем беларускай ментальнасці ў сучаснай паэзіі. У артыкуле “Лімэрыкі Андрэя Хадановіча” І. С. Скарапанавы ставіць гэтыя творы ў адзін шэраг са “страшылкамі” В. Жыбуля, чорным гумарам В. Бурлак,

“пацанскімі” прымітывамі С. Прылуцкага як спосабамі выяўлення абсурднай рэчаіснасці ў чалавечай свядомасці. Даследчыца падкрэслівае асноўныя выкарыстаныя А. Хадановічам прыёмы: “гульня са словам, Яго гучаннем і значэннем” і “контрабсурдовы карнавал” [8, с. 69, 75, 76].

Лірычная гераіня Таццяны Сівец з яе кнігі “Разняволенасць” (2013) адчувае невыносныя пакуты ад расстання з каханым, з якім яна хацела быць шчаслівай, мець у будучыні дзяцей, якому давярала, як самаму блізкаму чалавеку. У такіх творах лірычная гераіня пераходзіць ад стану ідэалізацыі (зачараванасці) да абясцэньвання (расчаравання), праходзячы шмат адценняў роспачы і болю. Напрыклад: *Калі ты не кахаеш, то можаш ужо не вяртацца! / Ні з Канады, ні з Бірмы (ці што там бывае далей?)! / Я чакала цябе, як і раніцы неандэртальцы / Не чакалі даўней, баючыся навечна скалець! / Я вучылася лётаць, наверыўшы зноў Каперфільду: / Бы ў дзяцінстве з канапы, я ўчора скакала з акна. / Я сыходзіла ў сны, над дзвярыма прыладзіўшы шыльду: / “Калі ты не... Змані! І дазволь мне шчаслівай сканаць!” / Я прызначыла вечар (найлепшы для сэрцаспалення!), / Адаслала табе запрашальнік на аўтадафэ. / “Дровы можна з сабой, калі ты інквізітар сумленны...” / Я запальваю цэру... Няхай пачынаецца фэст!.. / Уваскрэсне памерлы (жывому – цяжэй, відавочна), / За свабоду тваю я загінула ў гэтай вайне... / Ну, няўжо табе цяжка?! Вярнуцца. Прамовіць у вочы, / Што зусім не... Зусім не... Зусім. Не. Кахаеш. Мяне [9, с. 9–10].*

Вернемся да англіцызмаў. Давайце прасочым, спачатку у тэорыі, якія функцыі найчасцей яны выконваюць ва ўсходнеславянскіх тэкстах. Лінгвіст А. В. Ларыёнава называе сярод іх: выкарыстанне ў якасці “эмацыянальна афарбаваных слоў”, напрыклад, для станоўчай ці адмоўнай ацэнкі апісваемай сітуацыі; ілюстраванне “сітуацыі моўнай адчужанасці персанажа ў іншым моўным асяроддзі”; “з характаралагічнымі мэтамі”; “сłużаць знакамі іншай сацыяльнай рэчаіснасці” [10, с. 9]. А. Ю. Раманаў вылучае наступныя стылістычныя функцыі англіцызмаў: станоўчая ацэнка слова, звязаная з адчуваннем яго іншаземнага паходжання; стварэнне мясцовага каларыту; як сродак сацыяльнай і маўленчай характарыстыкі персанажа, як элемент моўнай гульні; у функцыі эўфемізма [11, с. 111–112]. Лінгвіст В. Ю. Марцінэк называе яшчэ функцыю імкнення да экспрэсіўнасці [12, с. 10]. А. Хоміч пералічвае наступныя функцыі англіцызмаў: “экспрэсіўная, эматыўная, атрактыўная, гумарыстычная, гульнявая, камічная, адукацыйная” [13, с. 81].

У тэкстах сучасных беларускіх паэтаў мы знайшлі наступныя функцыі ўжытых там англіцызмаў:

Алюзіі на іншаземныя рэаліі і творы мастацтва:

• *Yesterday* [14, с. 99] (У. Арлоў, “Закаханыя глуханямыя”). Гэта назва адной з песень сусветнавыдамага музычнага гурта The Beatles, якую аўтар лічыць адной з самых прыемных для ўспрымання зачараванымі адно адным мужчынам і жанчынай.

• *It's all the same / only the names have changed...* [15, с. 10] (У. Арлоў, “It's all the same...”). Словы з песні Бон Джові, якія сімвалізуюць паўтор-

насць сітуацый у будучым з іншымі людзьмі. Пра гэта сведчыць і назва зборніка У. Арлова “усё па-ранейшаму толькі імёны змяніліся” (2009). Такая выснова зроблена паводле назірання лірычнага героя за пасажырамі метро: дзвюма парамі закаханых, былым паэтам з пляшкай у кішэні, маладой мамай з немаўлёнкам і хлопцам з плэерам. Лірычны герой уявіў, што і праз 75 гадоў у тым самым метро ён пабачыць тую самую карціну.

- *All that jazz* [16, с. 3] (Т. Сівец, “Гэй, новапрызнаныя!..”). Гэта назва фільма (ЗША, 1979, рэж. Боб Фосі) і песні, напісанай кампазітарам Дж. Кандэрам на словы Ф. Эба для мюзікла “Чыкага”, пастаўленага Б. Фосам у 1975 г. ў брадвейскім 46th Street Theatre [17]. Афарызм з фільма пра галоўнага героя-працаголіка цалкам гучыць так: “Вся эта работа. Весь этот блеск. Вся эта боль. Вся эта любовь. Весь этот безумный ритм. И все такое прочее” [18]. У вершы Т. Сівец фраза *all that jazz* набывае наступны семантычны перанос: гэта ўсе разнастайныя справы і падзеі, якія адбываюцца ў жыцці паэтаў-пачаткоўцаў у іх марным імкненні праславіцца ў сітуацыі, калі паэтаў шмат, а чытачоў мала.

- *Калі я танчу над “Wish you were here...”* [19, с. 30] (Т. Сівец, “Ім здаецца, сонейка, гэта надзвычай лёгка...”). “Wish you were here...” (“Шкада, што цябе тут няма...”) – альбом і аднайменная песня англійскага рок-гурта Pink Floyd. Лірычная гераіня паэтэсы нібыта ў адпаведнасці са згаданай песняй гаворыць аб тым, як цяжка забыць каханага чалавека, калі ён вырашыў з ёй расстацца.

- *Action! Episode 801/11* – назва верша Т. Сівец. Гэта фраза – падобная да той, што прамаўляюць перад тым, як здымаць чарговы кадр для замежнага кіно. Лірычная гераіня верша ўяўляе, як пра яе ўзаемаадносіны з каханым здымаюць фільм.

- *Наліце мне сонца гарачага ў ранішні “tea”!* [19, с. 8] (Т. Сівец, “У голлі маім летуценна спявае лагода...”). Свайго суразмоўцу лірычная гераіня называе *мой Лёрд* [19, с. 9]. Ведаючы, што Т. Сівец пісала артыкулы пра Д. Г. Байрана, мяркуем, што лірычны адрасат/суразмоўца – ён. *Tea* можна ўспрымаць як спробу паэтэсы пры дапамозе гэтага англійскага слова стварыць у вершы лексічны каларыт Вялікабрытаніі, ураджэнцам якой і з’яўляўся гэты вялікі паэт-рамантык.

- *Let It Snow* – назва верша А. Хадановіча, алузія на славетную калядную песню Ф. Сінатры.

- Некаторыя словы і геаграфічныя назвы У. Арлоў дае па-англійску (*ferry, boat-ship, Ramsgate, Golden Road, Trafalgar Square*), каб перадаць псіхаментальны і геаграфічны каларыт Брытаніі (верш “Паром праз Ла-Манш”).

- *The Beatles* і іх песня *Let It Be* (верш “Déjà vu” У. Арлова).

- Газета *The Guardian*, якая выходзіць у Лондане (верш “Раніца 29 сакавіка 1994 г.” У. Арлова), піўніца *White Horse*, у якую заходзілі студэнты пасля лекцый (верш “Оксфард” У. Арлова).

У якасці экзатычнай рыфмы:

• *Наліце мне сонца гарачага ў ранішні “tea”!* [19, с. 8] (Т. Сівец, “У голлі маім летуценна спявае лагода...”). *Tea* ўжываецца як рыфма да слова *пайсці*.

• *...ёй бы ўсё адмяніць, вярнуцца – зрабіць “back up”!* [19, с. 57] (Т. Сівец, “Вершы пра Волю”). Гэты англіцызм выкарыстаны як рыфма да слоў *наракаць, рука, званка, пінжака*. Ён нясе важную семантычную нагрузку: выяўляе загнанасць лірычнай гераіні, перажыўшай шматлікія выпрабаванні лёсу, яе жаданне вярнуць назад з мінулага хоць штосьці добрае. Гэты англіцызм у вершы невыпадковы, бо яна “...вучыць чужую мову ўдваіх са слоўнікам...” [19, с. 57].

Для гумарыстычнага эфекту:

“Good porning! ды іншыя антырымы” Андрэя Хадановіча.

Такім чынам, у сучасных беларускіх паэтаў мы бачым цікавасць да брытанскай культуры, прыроды і людзей. Гэтым тлумачыцца іх імкненне ўжываць у тэкстах англіцызмы, якія выкарыстоўваюцца як алузіі на інша-земныя рэаліі і творы мастацтва, у якасці экзатычнай рыфмы і для гумарыстычнага эфекту. Такія тэндэнцыі да ўкаранення англіцызмаў у беларускую паэзію абумоўлены патрабаваннямі часу, развіццём навукова-тэхнічнага прагрэсу, міжкультурнай і міжмоўнай глабалізацыяй, а таксама індывідуальнымі творчымі задачамі пісьменнікаў.

ЛІТАРАТУРА

1. *Скамарохава, С. А.* Літаратурныя сістэмы і традыцыі ў беларуска-англійскім і англа-беларускім паэтычным перакладзе / С. А. Скамарохава // Сучаснае беларускае літаратуразнаўства : сістэма каштоўнасцей і прыярытэтаў ; навук. рэд. В. А. Максімовіч. – Мінск : Беларуская навука, 2006. – С. 269–289.
2. *Арлоў, У.* Фаўна сноў: вершы / У. Арлоў. – Мінск : Маст. літ., 1995. – 96 с.
3. *Арлоў, У.* У Англіі: верш [Электронны рэсурс] / У. Арлоў. – Рэжым доступу : <http://arlou.by/tvory/parom-praz-la-manche/u-anglii.htm>. – Дата доступу : 02.02.2017.
4. *Арлоў, У.* Фаўна сноў: вершы / У. Арлоў. – Мінск : Маст. літ., 1995. – 96 с.
5. *Барысюк, Т. П.* Сон у беларускай і польскай паэзіі 80–90-х гадоў ХХ ст. / Т. П. Барысюк // Беларуская літаратура ў кантэксце славянскіх літаратур XIX–XX стст. – Мінск : Беларуская навука, 2006. – С. 336–374.
6. *Арлоў, У.* Фаўна сноў: вершы / У. Арлоў. – Мінск : Маст. літ., 1995. – 96 с.
7. *Хадановіч, А.* Землякі, альбо Беларускія лімэрыкі / А. Хадановіч. – Менск : Логвінаў, 2005. – 156 с.
8. *Скарапанав, І. С.* Лімэрыкі Андрэя Хадановіча / І. С. Скарапанав // Чтение: рецепция и интерпретация: сб. науч. ст.: в 2 ч. / ГрГУ им. Я. Купалы; редкол.: Т.Е. Автухович (отв. ред.) [и др.]. – Гродно : ГрГУ, 2011. – Ч. 2. – 446 с. – С. 69–76.

9. *Сівец, Т.* Разняволенасць: вершы, пераклады, паэма / Т. Сівец. – Мінск : Звязда, 2016. – 160 с.
10. *Ларионова, Е. В.* Новейшие англицизмы в современном русском языке (на материале общественно-экономической лексики): автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / Е. В. Ларионова; Моск. пед. гос. ун-т им. В. И. Ленина. – Москва, 1993. – 16 с.
11. *Романов, А. Ю.* Англицизмы и американизмы в русском языке и отношение к ним / А. Ю. Романов. – СПб. : Изд-во С.-Петербургского ун-та, 2000. – 152 с.
12. *Мартинек, В. Ю.* Лексико-семантическая ассимиляция английских заимствований в русском литературном языке советской эпохи: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10660 / В. Ю. Мартинек; Днепропетровский гос. ун-т им. 300-летия воссоединения Украины с Россией. – Днепропетровск, 1972. – 24 с.
13. *Хомич, А.* Языковые средства адаптации англицизмов в русскоязычных социальных сетях / А. Хомич // Материалы ежегодной научной конференции студентов и магистрантов ун-та, 18–19 апр. 2019 г.: в 4 ч. / отв. ред. Н. П. Баранова. – Минск : МГЛУ, 2019. – Ч. 2. – 256 с. – С. 81–82.
14. *Арлоў, У.* Паром празь Ля-Манш: вершы / У. Арлоў. – Мінск : Логвінаў, 2006. – 156 с.
15. *Арлоў, У.* усё па-ранейшаму толькі імёны змяніліся: вершы / У. Арлоў. – Мінск : Логвінаў, 2009. – 104 с. – (Кнігарня “Наша Ніва”).
16. *Сівец, Т.* Разняволенасць: вершы, пераклады, паэма / Т. Сівец. – Мінск : Звязда, 2016. – 160 с.
17. All That Jazz (песня) [электронный ресурс]. – Режим доступа : [https://ru.wikipedia.org/wiki/All_That_Jazz_\(песня\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/All_That_Jazz_(песня)). – Дата доступа : 18.07.2020.
18. Весь этот джаз (All That Jazz) [электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://citaty.info/movie/ves-etot-dzhaz-all-that-jazz>. – Дата доступа : 18.07.2020.
19. *Сівец, Т.* Разняволенасць: вершы, пераклады, паэма / Т. Сівец. – Мінск : Звязда, 2016. – 160 с.

Трапіла ў рэдакцыю 21.06.2022.